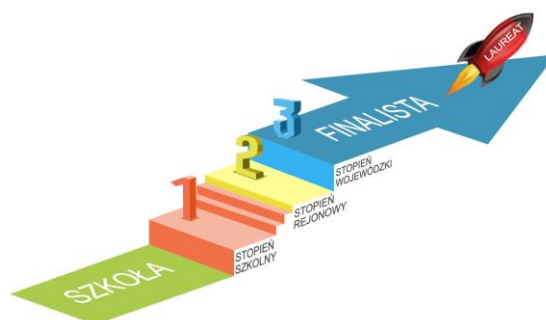

**OBSZARY WYMAGANEJ WIEDZY, ZAKRES OCZEKIWANYCH UMIEJĘTNOŚCI I WYKAZ POMOCNEJ
LITERATURY NA POSZCZEGÓLNYCH STOPNIACH WOJEWÓDZKIEGO KONKURSU JĘZYKA POLSKIEGO
dla uczniów szkół podstawowych województwa wielkopolskiego
w roku szkolnym 2020/2021**

I. Temat wiodący:

„Bracia, siostry – przyjaciele i... rywale”

II. Zakres wiadomości i umiejętności wymagany od uczestników konkursu

1. Na wszystkich stopniach Konkursu obowiązują treści nauczania (wymagania szczegółowe) wymienione w podstawie programowej przedmiotu język polski opublikowanej w rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 27 sierpnia 2012 r. dla klas V-VI (<http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20120000977/O/D20120977.pdf>) oraz w podstawie programowej przedmiotu język polski opublikowanej w rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. dla klas VII-VIII (<http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20170000356/O/D20170356.pdf>), poszerzone o wiadomości i umiejętności wymienione w następujących punktach.
2. Dodatkowe wiadomości i umiejętności obowiązujące **na stopniu szkolnym**.
Uczeń:
  - a) rozróżnia i wyjaśnia elementy realistyczne i fantastyczne w utworach literackich;
  - b) rozpoznaje nowelę oraz odmiany powieści i opowiadania: obyczajowe, przygodowe, detektywistyczne, fantastycznonaukowe, fantasy i wskazuje ich cechy;
  - c) na przykładzie ballady omawia pojęcie synkretyzmu rodzajowego;
  - d) wskazuje w wierszu średniówkę i omawia jej funkcję;
  - e) rozpoznaje rymy żeńskie i męskie; parzyste, przeplatane i okalające;
  - f) omawia funkcje elementów konstrukcyjnych utworu: tytułu, podtytułu, motto, puenty, morału, punktu kulminacyjnego;
  - g) charakteryzuje podmiot liryczny, narratora i bohaterów w czytanych utworach;
  - h) rozróżnia narrację pierwszoosobową i narrację trzecioosobową oraz omawia ich funkcje w czytanych utworach;
  - i) określa temat i główną myśl tekstu;
  - j) przedstawia własne rozumienie utworu i je uzasadnia;
  - k) odróżnia informacje o faktach od opinii;
  - l) wykazuje się znajomością terminologii związanej z wiedzą o filmie (reżyseria, scenografia, montaż, kadr, ujęcie, scena, sekwencja) i gatunków filmowych (dramat, komedia, science-fiction, fantasy, kryminał, western, film sensacyjny, film przygodowy, film kostiumowy, film dla młodzieży).
  - m) rozpoznaje partykułę i wykrzyknik, określa ich funkcję w tekście;
  - n) odróżnia czasowniki dokonane od niedokonanych;
  - o) rozpoznaje bezosobowe formy czasownika: formy zakończone na *-no*, *-to*, konstrukcje z *się*; rozumie ich znaczenie w wypowiedzeniu oraz funkcje w tekście;

- p) oddziela temat fleksyjny od końcówki;
  - q) świadomie dobiera synonimy i antonimy dla wyrażenia zamierzonych treści;
  - r) przekształca konstrukcję strony czynnej w bierną i odwrotnie;
  - s) przekształca zdania złożone w pojedyncze i odwrotnie;
  - t) przekształca zdania w równoważniki zdań (w tym imiesłowowe) i odwrotnie;
  - u) rozpoznaje w wypowiedziach związki frazeologiczne, rozumie ich znaczenie i poprawnie stosuje je we własnych tekstach;
  - v) tworzy spójne wypowiedzi w następujących formach: plan, reklama, blurb (rekomendacja utworu), przepis, instrukcja, dedykacja, opis przeżyć wewnętrznych, charakterystyka, tekst o charakterze argumentacyjnym;
  - w) rozróżnia współczesne formy komunikatów (np. e-mail, SMS) i odpowiednio się nimi posługuje, zachowując zasady etykiety językowej;
  - x) tworząc wypowiedzi pisemne, odwołuje się do lektur z etapu szkolnego Konkursu;
  - y) poprawnie używa znaków interpunkcyjnych, w tym myślnika (pauzy), średnika i wielokropka; określa ich funkcje;
  - z) porównuje utwory literackie lub ich fragmenty (wskazuje ich cechy wspólne i różne).
3. **Na stopniu rejonowym** obowiązuje zakres wiedzy i umiejętności ze stopnia szkolnego. Ponadto uczeń:
- a) rozpoznaje czytany utwór jako przypowieść oraz wskazuje jej cechy gatunkowe (także w innych tekstach kultury);
  - b) wskazuje w wierszu przerwę i omawia jej funkcje;
  - c) posługuje się pojęciami z zakresu wiedzy o literaturze: topos, oniryzm, satyra, krzywe zwierciadło, zdrobnienie, zgrubienie, pytanie retoryczne, instrumentacja głoskowa, oksymoron, anafora, antyteza, synekdocha, hiperbola, inwersja, elipsa, animizacja, personifikacja, pleonazm, tautologia, określa ich funkcje;
  - d) rozpoznaje rymy wewnętrzne i zewnętrzne; dokładne i niedokładne;
  - e) rozpoznaje lirykę bezpośrednią, lirykę pośrednią oraz lirykę zwrotu do adresata oraz wskazuje ich cechy;
  - f) wskazuje cechy wiersza sylabiczno-sylabotonicznego i wiersza wolnego;
  - g) w utworze lirycznym omawia sytuację liryczną;
  - h) wskazuje w tekście mowę pozornie zależną i określa jej funkcje;
  - i) porównuje utwory literackie i nieliterackie (wskazuje ich cechy wspólne i różne);
  - j) rozpoznaje groteskę (wskazuje w tekście jej cechy i wyjaśnia funkcje);
  - k) konfrontuje tekst literacki z innymi tekstami kultury;
  - l) nazywa typy planów filmowych (plan totalny, ogólny, pełny, amerykański, średni, półzbliżenie, zbliżenie, detal).
  - m) rozpoznaje i nazywa funkcje tekstu (informatywną, poetycką, ekspresywną, impresyjną – w tym perswazyjną);
  - n) rozpoznaje związki wyrazów w zdaniu, wyróżnia człon nadrzędny i podrzędny oraz typy związków (zgody, rzędu i przynależności);
  - o) rozpoznaje słownictwo neutralne i wartościujące;
  - p) rozpoznaje w tekstach stylizację, rozróżnia jej rodzaje (archaizację, dialektyzację, kolokwializację) i określa funkcje;
  - q) rozróżnia pojęcie błędu językowego i zamierzonej innowacji językowej;
  - r) rozpoznaje i poprawia różne typy błędów gramatycznych (błędy fleksyjne i składniowe);
  - s) rozpoznaje i poprawia różne typy błędów leksykalnych (błędy słownikowe, frazeologiczne, słowotwórcze);
  - t) rozpoznaje i poprawia błędy stylistyczne;

- u) korzysta ze słowników języka polskiego, frazeologicznego, synonimów i antonimów, poprawnej polszczyzny, wyrazów obcych oraz szkolnego słownika terminów literackich;
- v) tworzy spójne wypowiedzi pisemne w następujących formach: regulamin, kodeks, opis sytuacji, charakterystyka bohatera zbiorowego, charakterystyka porównawcza, interpretacja utworu literackiego (lub jego fragmentu);
- w) stosuje uczciwe zabiegi perswazyjne, zdając sobie sprawę z ich wartości i funkcji;
- x) tworząc wypowiedzi pisemne, odwołuje się do lektur ze stopnia szkolnego i stopnia rejonowego Konkursu.

2. **Na stopniu wojewódzkim** obowiązuje zakres wiedzy i umiejętności ze stopnia szkolnego i rejonowego. Ponadto uczeń:

- a) redaguje dłuższą wypowiedź pisemną (formy przewidziane w ww. podstawach programowych i na niższych stopniach Wojewódzkiego Konkursu Języka Polskiego oraz esej) z uwzględnieniem reguł organizacji, spójności logicznej oraz zasad językowych, stylistycznych, ortograficznych i interpunkcyjnych;
- b) oryginalnie i twórczo formułuje sądy w oparciu o teksty kultury (i towarzyszące im konteksty).

III. Wykaz literatury pomocnej dla uczestnika i nauczyciela w procesie przygotowania do udziału w konkursie

1. Literatura podstawowa

a) Stopień szkolny

- 1) Adam Mickiewicz: *Lilije*,
- 2) Wojciech Młynarski: *Ballada o malinach*,
- 3) Wisława Szymborska: *Pochwała siostry*,
- 4) Hanna Ożogowska: *Dziewczyna i chłopak, czyli heca na 14 fajerek*.

Ponadto uczeń przystępujący do stopnia szkolnego Konkursu wykazuje się znajomością lektur obowiązkowych wymienionych w podstawie programowej dla klas VII i VIII z wyjątkiem *Pana Tadeusza* Adama Mickiewicza, *Quo vadis* Henryka Sienkiewicza oraz *Szyzofowych prac* Stefana Żeromskiego.

b) Stopień rejonowy

- 1) *Kult: Ballada o dwóch siostrach*, sł. Konstanty Ildefons Gałczyński [utwór z albumu *Tata 2*],
- 2) Jan Parandowski: *Mitologia*, część I *Grecja*, rozdział: *Bogowie olimpijscy*,
- 3) Stephen King: *Oczy smoka*,
- 4) *Władca Pierścieni: Drużyna Pierścienia, Dwie wieże, Powrót króla* [filmy], reż. Peter Jackson, Nowa Zelandia, USA 2001, 2002, 2003.

Ponadto uczeń przystępujący do stopnia rejonowego Konkursu wykazuje się znajomością wszystkich lektur obowiązkowych wymienionych w podstawie programowej dla klas VII-VIII.

c) Stopień wojewódzki

- 1) Sofokles: *Antygona*,
- 2) Katarzyna Ryrych: *Wyspa mojej siostry*,
- 3) Astrid Lindgren: *Bracia Lwie Serce*,
- 4) *Prosta historia* [film], reż. David Lynch, USA 1999.

2. Literatura uzupełniająca

- 1) Michał Kuziak, Sławomir Rzepczyński: *Jak pisać?*
- 2) Michał Kuziak, Sławomir Rzepczyński: *Sztuka pisania po polsku. Poradnik praktyczny;*
- 3) Barbara Pędzich: *365 ćwiczeń ze słownictwa;*
- 4) Radosław Pawelec, Dorota Zdaniewicz-Jedynak: *Poradnik korespondencji użytkowej;*
- 5) Marek Bernacki, Marta Pawlus: *Słownik gatunków literackich;*
- 6) Bożena Chrząstowska, Seweryna Wystouch: *Poetyka stosowana;*
- 7) Marta Tomczyk: *Trener* jak czytać wiersze;*
- 8) Joanna Wojnicka, Olga Katafiasz: *Słownik wiedzy o filmie;*
- 9) *Słownik poezji pod red. Agnieszki Nawrot;*
- 10) *Słownik poprawnej polszczyzny pod red. Andrzeja Markowskiego.*